

Asia: VN/25697/2023

VM; Lausuntopyyntö Suomi.fi-palvelujen strategisista tavoitteista

Lausunnonantajan lausunto/kysymykset

Näkemykset Suomi.fi-palvelujen nykytilanteen vahvuuksien ja haasteiden kiteytyksestä (dia 3-4)

Suomi.fi -palvelu on huoltovarmuuskriittinen palvelu ja se tukee omalta osaltaan yhteiskunnan toimintaa.

Nykyaikaisessa digitaalisessa yhteiskunnassa julkisten palveluiden toimintanopeuden tulee tukea tehokasta ja viiveetöntä palvelutasoa. Suomi.fi -palveluilla on paljon käyttäjiä ja niiden volyymit ovat suuria. Myös käyttäjämäärät ovat kasvaneet nopeasti. Huoltovarmuuden ylläpitämiseksi Suomi.fi -palvelun toimintavarmuudesta ja jatkuvasta käytettävyydestä tulee huolehtia varmistamalla kasvavia käyttäjämääriä vastaava palvelun kapasiteetti.

Esimerkiksi Suomi.fi tunnistautumista käyttää väestö kirjautuessaan viranomaisten palveluihin. Yhteiskunnan digitalisoitumisen edetessä käyttäjämäärien voidaan olettaa kasvavan edelleen. Suomi.fi -palveluita hyödynnetään laajasti elinkeinoelämän puolella toteutettaessa huoltovarmuuskriittisiä prosesseja. Esimerkiksi taloushallintoalan toimijat tarvitsevat Suomi.fi -palveluita päivittäisessä työssään ja palvelu onkin ko. toimialan näkökulmasta keskeinen työkalu, jonka toimintavarmuuteen ja nopeuteen alan toimijoiden tulee voida luottaa.

Suomi.fi-palvelujen nykytilanteen vahvuuksia on tässä tarkasteltu perinteisestä tieto- ja viestintäteknologiapalveluiden tuottaja- ja käyttäjänäkökulmasta normaalioloissa. Ensimmäisen vahvuuden (luotettavien ja asiakaslähtöisten palveluiden) kuvauksessa mainitaan digitaalisten tukipalveluiden toimintavarmuus, jonka taustatekijöitä ei ymmärrettävästä syystä diassa avata. Haasteissa otetaan kantaa ainoastaan toiminnallisuuksiin ja niiden kehittämisen edellytyksiin eikä toimintavarmuuden varmistamisen haasteita sisälly kuvauksiin. Koska kyseessä on jatkuvasti käyttäjämääriään kasvattava huoltovarmuuskriittinen toiminto, johon keskeiset yhteiskunnan ja kansalaisten palvelut tukeutuvat, vahvuuksien ja haasteiden erittelyssä olisi syyt mainittava vankan häiriösietoisuuden varmistaminen ja korvaavien vaihtoehtojen huomioon ottaminen ja toteuttaminen eri sidosryhmien kanssa.

Haasteissa mainittu palveluiden kehittämissympäristön monimuotoisuus luo tuotantoon/tuotantoalustoihin hajanaisuutta, joka voi olla hyödyksi laajassa sähkö-, kyber- tai muussa häiriötilanteessa, kun koko järjestelmä ei ole yhden kytkimen varassa, tai joka voi edellyttää niukasti saatavilla olevia lisävoimavaroja jatkuvuudenhallinnan varmistamiseen. Siten jatkuvuudenhallinnan varmistaminen (monitoimijaympäristössä) voisi olla oma kohtansa haasteissa.

Näkemykset Suomi.fi-palvelujen toimintaympäristön muutostekijöiden koonnista (dia 5)

Suomi.fi -palvelu tukee julkisen hallinnon haastavan taloustilanteen hallintaa, sillä sen toiminnan kautta tuetaan yhteiskunnan digitalisoitumista ja toimintojen tehostumista ja manuaalisten toimintojen aiheuttamien kustannusten vähenemistä tämän digitalisaatiokehityksen myötä.

Suomi.fi -kyberturvallisuuden tulee olla erittäin korkealla tasolla, jotta palvelun kautta ei mahdollistu väärinkäytöksiä, jotka voisivat rapauttaa julkisia palveluita kohtaan koettua luottamusta. Esimerkiksi Suomi.fi valtuutuspalvelussa annetaan taloushallintoalalla valtuuksia useiden eri yritysten asiointiin hoitamiseen ja sekä valtuuttajan että valtuutetun tulee voida luottaa järjestelmään.

Turvallisuus-muutostekijässä olisi hyvä mainita myös hybridivaikuttamisessa ja kyberhyökkäyksissä käytettävien teknologioiden edistyminen (mm. tekoälyn hyödyntäminen, laskentatehon kasvusta seuraava salausteknologioiden vanhentuminen) sen lisäksi, että mainitaan niiden lisääntyminen. Jatkuvasti muuntuvien hyökkäysmenetelmien tunnistaminen ja torjunta on vaativampaa kuin pelkästään hyökkäysten määrän kasvuun sopeutuminen.

Tekoäly ja teknologia tunnistetaan ainoastaan mahdollisuuksina, vaikka ne voivat olla merkittävä jatkuvuudenhallinnan uhka. Mitään ei sanota kvanttiteknologian edistymisen myötä kasvavasta laskentatehosta, joka voi vaarantaa luottamuksellisten tai arkaluontoisten tietojen nykyisen salauksen.

Näkemykset Suomi.fi-palvelujen strategisten tavoitteiden osuvuudesta kokonaisuutena (dia 6)

Kokonaisuudessaan strategiaan tavoitteisiin voisi lisätä särmää, rohkeutta ja uuden tavoittelua. Nyt tavoitteet voidaan niputtaa edistämiseen ja tukemiseen, jotka ei oikein kuulosta yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin ydintekemiseltä. Tavoitteiden kuvauksissa ei mainita palveluiden tai palvelutuotannon tietoturvallisuutta eikä toimintavarmuutta. Helppokäyttöisyys ja kustannustehokkuus korostuvat. Jos palvelu on osa yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria, turvallisuuden ja varautumisen erityisesti tässä maailmantilanteessa pitäisi sisältyä myös strategiaan tavoitteisiin.

Näkemykset jokaisesta strategisesta tavoitteesta erikseen: 1. Suomi.fi tunnistetaan osaksi yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria. (dia 6)

Tavoitteen voisi muotoilla "Suomi.fi-palvelut toimivat luotettavasti ja turvallisesti osana yhteiskunnan kriittistä digitaalista infrastruktuuria." tai "Suomi.fi -palvelu on osa yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria ja se on kriittinen palvelu pidettäessä yllä yhteiskunnan huoltovarmuutta.". Tavoitteeseen voisi myös lisätä, että panostuksia edellytetään myös jatkuvaan varautumiseen, ei pelkästään ylläpitoon ja kehittämiseen. Varautumiseen sisältyy ajatus vaihtoehtoisista toimintamalleista ja toimijoiden verkostoyhteistyöstä. Valtio ei yksin pysty kattamaan Suomi.fi-palveluiden jatkuvuudenhallintaa, vaan siihen tarvitaan palveluiden kehittämiseen ja ylläpitoon osallistuvat toimijat mukaan.

Näkemykset jokaisesta strategisesta tavoitteesta erikseen: 2. Suomi.fi edistää toimialariippumattomasti tehokkuutta julkisessa palvelutuotannossa. (dia 6)

Nykyisessä tilanteessa kustannustehokkuuden tavoittelun ymmärtää. Koska digitaaliset, automatisoidut ja vakioidut toimintamallit väkisinkin johtavat tietynlaiseen vaihtoehtottomuuteen asiainhoidossa, olisi hyvä kirjata tavoitteisiin jonkinlainen varautuminen poikkeaviin tilanteisiin ja pitkäkestoisiin häiriöihin.

Näkemykset jokaisesta strategisesta tavoitteesta erikseen: 3. Suomi.fi edistää julkisen hallinnon yhteentoimivuutta Suomessa ja Euroopassa. (dia 6)

Tässä on jo strategisen tason tavoitetta, jos painotetaan Eurooppa tasoiseen yhteistoimivuuteen.

Näkemykset jokaisesta strategisesta tavoitteesta erikseen: 4. Suomi.fi tukee kansalaisten ja yritysten sujuvaa asiointia. (dia 6)

Neljäs tavoite taitaa jo toteutua, joten siinä ei oikein ole strategisen tason tavoitetta. Käytettävyyksymykset ovat asia erikseen, jotka ei suoraan ole osa strategisia tavoitteita.

Ehdotuksia ja tarpeita strategian pohjalta laadittavaan toimintasuunnitelmaan kirjattavista toimista.

-

Ilkka Juha
Huoltovarmuuskeskus